

کاتالوگ نمایشگاه

مارلیک

شکوه فرهنگ عصر آهن گیلان

علی اکبر وحدتی
کریستین کنارد پیلر

ناشر
موزه ملی ایران
موزه رشت

۱۳۹۷

کاتالوگ نمایشگاه مارلیک: شکوه فرهنگ عصر آهن کیلان

نگارش	: علی اکبر وحدتی و کریستین گنارد پیلر
عکس	: ندا حسین تهرانی و نیما محمدی فکورزاده
صفحه آرایی	: یوسف حسنزاده
طراحی جلد	: نینا رضایی
ناشر	: موزه ملی ایران - موزه رشت
شابک	: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۹۷۷۳۷ - ۳ - ۶
نوبت چاپ	: اول / ۱۳۹۷
شمارگان	: ۱۰۰۰ نسخه
قیمت	: ۳۰,۰۰۰ تومان
نشانی	: تهران، خیابان امام خمینی، ابتدای خیابان سی تیر، خیابان پروفیسور رولن، پلاک ۱، موزه ملی ایران
تلفن	: ۰۲۱ - ۶۶۷۰۲۰۶۲
تارنما	: http://irannationalmuseum.ir/fa/

فهرست مطالب

۸	پیشگفتار
۹	مقدمه
۱۰	جغرافیای گیلان
۱۴	تاریخچه فعالیت‌های باستان‌شناسی در استان گیلان
۲۰	نکاتی در باب مراحل گاهنگاری و تاریخ‌گذاری مطلق گورستان مارلیک
۲۰	مروری بر پژوهش‌های انجام شده در خصوص تاریخ‌گذاری و گاهنگاری تپه مارلیک
۲۳	پژوهش‌های نو: دسته‌بندی زمان‌ها و گاهنگاری داخلی
۲۴	مرحله ۱: فرهنگ مارلیک قدیم
۲۷	مرحله ۲: فرهنگ مارلیک کلاسیک
۳۴	مرحله ۳: فرهنگ مارلیک پایانی
۳۶	تاریخ‌گذاری مطلق
۳۸	منابع
۴۹	کتابشناسی مارلیک
۵۲	زیرنویس تصاویر کاتالوگ
۵۶	کاتالوگ
۹۹	بخش انگلیسی
۱۴۳	فهرست مطالب [انگلیسی]

پیشگفتار

موزه رشت در مقام موزه مادر در استان گیلان است که با توجه به غنای آثار فرهنگی و تاریخی‌اش، می‌تواند فرصت ارزنده‌ای برای پژوهشگران و متخصصان حوزه میراث فرهنگی باشد و نیز سهم عمده‌ای در آموزش عموم مردم داشته باشد. اینک به مناسبت پاسداشت پنجاهمین سال تأسیس موزه رشت و به بهانه هفته میراث فرهنگی و روز جهانی موزه، نمایشگاهی از آثار مکشوفه از جمله جام مارلیک در این موزه، جانی دوباره به آن داده است.

تپه مارلیک در اطراف رودبار و میان دره گوه‌رود واقع شده؛ دره‌ای خوش آب‌وهوا که برای سال‌ها محل سکونت اجداد ثروتمند گیلانی‌ها بوده. این محوطه باستانی در پاییز سال ۱۳۴۰ ش، توسط هیئتی به سرپرستی دکتر: تالته نگهبان بررسی باستان‌شناختی شد و در همان زمان به مدت ۱۴ ماه، تا آخر پاییز ۱۳۴۱، در آن کارهای باستان‌شناختی صورت گرفت. کاوش‌های هدفمند یادشده به کشف آثار بسیار ارزشمندی منجر شد. اینک بعد از گذشت ۵۷ سال، داده‌های فرهنگی آن کاوش برای نخستین بار در سرزمین مادری خود، نمایش گذاشته شده‌اند. برگزاری این نمایشگاه رویداد فرهنگی بسیار مهم و بی‌سابقه‌ای در زمینه شناخت فرهنگ‌هایی است که شاید ارزش آن در دنیای امروز به سختی درک شود. یکی از اهداف عمده اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری گیلان برگزاری همایش‌ها، نشست‌ها و نمایشگاه‌های تخصصی است به باور آقای سطح علمی و تضارب اندیشه‌ها خواهد شد و از حاصل آن دانش‌پژوهان و آحاد مردم آگاهی یافته بهره خواهند جست. اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری گیلان در سالی که گذشت توانست برگزاری پنج همایش، ده نشست تخصصی، و چاپ و انتشار ده عنوان گزارش پژوهشی به صورت کتاب را داشته که به منزله دستاوردی ارزشمند در اختیار علاقه‌مندان قرار گرفته است.

نمایشگاه آثار به‌دست‌آمده از مارلیک به منزله یک رویداد فرهنگی نظیر، نخستین بار است که با تلاش مشترک موزه ملی ایران و اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری گیلان با شعار «میراث برای نسل‌ها» در این خطه به نمایش عموم گذارده شده است.

در اینجا بر خود لازم می‌دانیم از دست‌اندرکاران برگزاری این برنامه تشکر کنیم. ویژه جناب آقای کارگر، مدیر کل محترم موزه‌ها و اموال منقول سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، و جناب آقای دکتر نوکنده رئیس کل محترم موزه ملی ایران، به‌جهت همکاری و همراهی در برگزاری نمایشگاه آثار فرهنگی مارلیک در استان گیلان. همچنین مراتب تشکر و قدردانی خویش را از همکاران و کارشناسان اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان گیلان به خاطر تلاش‌های شبانه‌روزی‌شان در این رویداد فرهنگی بی‌نظیر، تقدیر و تشکر می‌کنیم.

محمدحسن طالبیان (معاون میراث فرهنگی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری)

رضا علیزاده (مدیر کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان گیلان)

مقدمه

میراث ملی تاریخی ایران که در مخازن موزه ملی جای گرفته است، به حق، گنجینه‌ای گران‌بهاست که هر گوشه از آن توجه ویژه‌ای می‌طلبد. موزه ملی ایران در کنار برگزاری نمایشگاه‌های خارجی به منظور معرفی فرهنگ دیرینه ایران، تلاش دارد با برگزاری نمایشگاه‌هایی تخصصی در محل موزه ملی ایران یا سایر موزه‌های کشور، به بررسی و معرفی فرهنگ‌های گوناگون تاریخ ایران بپردازد. نمایشگاه مارلیک نیز یکی از این مجموعه‌های بسیار ارزشمند کشور ماست که شکوه فرهنگ عصر آهن را در شمال ایران به خوبی نشان می‌دهد.

در راستای سیاست مذکور، به مناسبت هفته میراث فرهنگی، نمایشگاهی از یافته‌های مارلیک با مشارکت رژه، شت و اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان گیلان تدارک دیده شد. محوطه مارلیک ویژگی‌های خاصی دارد از جمله اینکه از غنی‌ترین گورستان‌های غرب آسیاست که بیش از ۲۵ هزار یازده باستانی از آن به دست آمده است. ویژگی دوم این است که این محوطه در شرایطی اضطراری کاوش شد، به گونه‌ای که هیئت کاوش مجبور شد به صورت مداوم به مدت ۱۴ ماه در محل باقی بماند و محوطه را از خطر سوداگران حفظ کند، همین مسئله و روش کاوش اخذ شده در آن دوره زمانی باعث ابهاماتی در گاهنگاری محوطه شده و بازبینی مطالعات آن ضروری می‌نمود. خوشبختانه دو پژوهشگر جوان بین‌المللی از ایران و آلمان همت کردند و بازبینی یافته‌های این محوطه را در قالب پایان‌نامه‌های خود به انجام رساندند. این نمایشگاه فرصتی فراهم کرد تا نتایج پژوهش‌های این باستان‌شناسان را در اختیار علاقه‌مندان و جامعه علمی ایران بگذاریم.

نمایشگاه مارلیک: شکوه فرهنگ عصر آهن گیلان با همت همکاری از موزه ملی ایران، موزه رشت و اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان گیلان به سرانجام رسیده، بدینوسیله از همراهی همه آنان سپاسگزاریم. بی‌گمان بدون حمایت‌های مدیران، معاونان سازمان میراث فرهنگی کشور انجام این نمایشگاه امکان‌پذیر نبود.

جبرئیل نوکنده (مدیر موزه ملی ایران)

ولی جهانی (معاون میراث فرهنگی اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان گیلان)

نسرین قوامی سرشکه (مدیر موزه رشت)